

KLEINE PROFETEN, VUILE HANDEN

Serie: Omkeren naar de Levende

‘Jij bent toch die pastor die zich bezighoudt met het klimaat? Inmiddels word ik zo soms aangesproken of gebeld. Maar om eerlijk te zijn: het was niet het klimaat dat mij achter mijn schapen en vijgenbomen vandaan riep, het waren klimaatactivisten. Het gebeurde al toen ik stage ging lopen als studentenpastor, toen kwamen ze op mijn pad en dwarsboomden mijn plannen en ideeën. Zo was er een 40-dagentijd, zo’n 12 jaar geleden, dat ik bedacht had elke week een eenvoudige maaltijd te koken met studenten uit een bepaalde cultuur. Deze avond aten we rijst en bonen. ‘Is dit vegan?’ vroegen de studenten van die avond. ‘Vegan? O, eh... ja, ik geloof toevallig wel.’

Tijdens het eten kwam het gesprek al gauw op ecologische voetafdruk, dierenleed, ontbossing, fossiele brandstoffen en uitsterving van dieren en planten. Het thema verbond deze jongeren met heel verschillende culturele achtergronden. Ik stond versteld, ze waren zo betrokken. Op een moment begonnen er zelfs een paar te huilen. Ik werd geraakt door deze jonge mensen die zo geëngageerd waren met het klimaat, zo persoonlijk, als hadden ze het over een geliefde. En ik vond ze ook wel wat extreem.

Niet dat ik niet van de problemen wist. Al die omgehakte oerbossen, verdwijnend koraalrif en poolijs, de niet te keren uitstervingsgolf... Als ik eraan dacht werd ook ik verdrietig. Maar ik deed wat velen doen: ik stond er liever niet te veel bij stil. Er zijn nog andere thema’s die ook aandacht trekken en die meer energie geven. Toch beïnvloedde de ontmoetingen mijn blik en mijn gedrag. Ik werd gaandeweg van vegetariër veganist, kocht geen fast fashion meer, vloog niet meer en deed mee met klimaatmarsen. Maar niet te expliciet, want ja, ik wil een pastor zijn voor iedereen, en het klimaat is een thema dat bepaald niet alleen verbondenheid oproept.

Een paar jaar geleden nodigde Elske Scholte ons uit om een bijeenkomst te organiseren in de Dominicus, voorafgaand aan de klimaatmars. Ons liturgisch team zei ja en zo raakte ik verbonden met groene netwerken. Ik ontmoette meer mensen die me inspireerden en die me ook raakten vanwege hun vermoeidheid, hun moeite om hoop te blijven houden en te blijven geloven in de strijd, ondanks hun ervaring niet gehoord te worden. Het idee ontstond om interreligieuze gebedsmomenten of vieringen te maken, juist om moed en hoop te vinden, om elkaar vast te houden. We noemden ze klimaatwakes. Tot nu toe waren er drie, wees welkom op de volgende, op dinsdagavond 28 maart, hier in de kerk.

Klimaatactivisten zijn als kleine profeten. Met hun verhalen, acties en manier van leven vragen ze mij: wat vind ik echt belangrijk? Wat kan ik doen? Hoe houd ik hoop? Hoe ben ik verbonden? ‘Als je neutraal bent in een situatie van onrecht, dan heb je de kant van de onderdrukker gekozen’, zei Desmond Tutu eens. En: ‘Als een olifant zijn poot op de staart van een muis heeft en u zegt dat u neutraal bent, zal de muis uw neutraliteit niet waarderen.’

Afgelopen Aswoensdag ging ik met Christians for Climate Action mee naar het kolenspoor in het havengebied van Amsterdam. Daar hielden we een tijdje een kolentrein tegen, een van de bijna 4000 die er jaarlijks over dat spoor gaan. We wilden met ons gebed protesteren tegen fossiele energie, boeten voor onze manier van leven en rebelleren voor het leven. Het ging veel sneller dan verwacht. Nog voor we met het gebed begonnen waren werden er al mensen gearresteerd. Een voor een gingen degenen die het wilden op het spoor zitten en werden meegenomen. Met twee collega’s zegenden we as en gaven iedereen een askruisje. We werden met rust gelaten. In de laatste shift zat ik naast Frits op het spoor. Net als zojuist begon hij me aan te moedigen tot ongehoorzaamheid. Niet voor zichzelf natuurlijk, voor God.

Er kwam een agent aan, die vriendelijk bij ons neerhurkte. 'Demonstreren is belangrijk', zei hij. 'Dat is een recht. Maar niet hier. Ik heb opdracht van de burgemeester om het spoor te ontruimen. U krijgt nog een kans om zelf op te staan en naar de overkant te lopen. Wilt u daar gehoor aan geven?' Niemand stond op, behalve ik. Ik ben een pastor, geen profeet, dacht ik. En ik moest nog voorgaan die avond hier, ik kon toch niet in een cel gaan zitten? Toch voelde ik me ook een beetje ontrouw. Het was alsof Amos, een van de kleine profeten uit de Bijbel, even op mijn schouder tikte. 'Ik ben ook geen profeet', hoor ik hem zeggen. 'En ook geen leerling van een profeet. Ik ben een vijgenkweker en een veehoeder.'

Ik denk dat er in ieder van ons een kleine profeet schuilgaat. Misschien zijn we allereerst gewoon vijgenkweker, schapenhoeder, moeder, onderwijzer, ondernemer, verpleegkundige, gepensioneerde. Maar de Levende deelt haar visioenen niet met een paar uitverkorenen. We dragen allemaal de droom in ons van een aarde waarin gerechtigheid voor iedereen en alles wat leeft de norm is. We moeten alleen de moed vinden om ernaar te luisteren.

Afgelopen week mocht ik meedoen met een training bij Milieudefensie. We oefenden met het gedachtegoed van ecofilosofe Joanna Macy en we deelden onder meer wat ons het meeste zorgen baart in de wereld van nu. De verhalen van de deelnemers leken in stijl wel wat op het visioen van Amos, zo rauw, zo gewelddadig.

Sprekend zonder weg te lopen voor die emoties, wat niet gemakkelijk was, ontdekten we dat onder de angst moed verscholen zat, onder het verdriet liefde, onder de woede rechtvaardigheid en onder de leegte verlangen. Zo oefenden we om in contact te komen met het visioen dat in ons leeft en dat om te vormen tot actieve hoop. Door deze beweging en door dat met elkaar te delen worden we onderdeel van wat Macy noemt: The Great Turning, de grote transitie. Of in de woorden van Gerard Swüste: het omkeren naar de Levende.

Moeten we dan allemaal op de snelweg staan, oliepijpleidingen ontlassen, ons vastlijmen op een talkshowtafel of bankgebouwen bezetten? Ik denk dat zulke duidelijke actie nodig is. Maar er is nog veel meer nodig. De vastentijd verbinden we vaak met iets niet doen: snoep eten of alcohol drinken bijvoorbeeld. Maar wat als we iets wel doen? Wat als we actief hoop oefenen, om niet ontmoedigd te raken en ons naar het levende te keren? Eens in de twee weken ontmoet ik een groep via zoom, aan de hand van het boek *The artist way* doen we schrijf oefeningen en gaan we minstens eens per week op een date met onszelf. Schrijvend, pratend en onderweg zoeken we onze – de – creatieve bron. Er zijn heel veel manieren om ongehoorzaam te zijn aan een manier van leven die het leven bedreigt. En er zijn heel veel manieren om, ieder op onze eigen manier en liefst ook samen, op te komen voor waar de Levende ons toe oproept. Wij zijn scheppende wezens, daarin zijn we gemaakt naar haar beeld en gelijkenis.

De actiegroep Christians for Climate Action geeft actievoerders een brief mee, waarin staat hoe je geweldloos en creatief kunt omgaan met een arrestatie. Het document heet: '*How to spread the fragrance of Christ*', hoe kun je de geur van Christus verspreiden. De advocaten van Extinction Rebellion adviseren na een arrestatie op alle vragen 'geen commentaar' te antwoorden. Dat levert het minste risico op: zo voorkom je dat je anderen in de problemen brengt door hun namen te noemen, of de organisatie te verraden. Christians for Climate Action stelt voor om een spannende wedervraag te stellen. 'Hoe ben je naar het kolenspoor gereisd en met wie?', antwoordt dan bijvoorbeeld: 'Een relevantere vraag is waar de kolen eigenlijk vandaan komen en naartoe gaan, of hoe de arbeidsomstandigheden zijn in de kolenmijn en op het schip dat de kolen hiernaartoe bracht.' 'Bij welke club of organisatie hoor je?' Je kunt dan zeggen: geen commentaar, ik hoor nergens bij. Maar je kunt ook zeggen: 'Ik ben deel van het lichaam van Christus'. Of: 'Ik ben een aardebewoner die haar verantwoordelijkheid neemt.' En soms kun je ook zwijgend de geur van Christus verspreiden.

Nee, ik ben geen profeet. Maar ik geloof dat de Levende in elk van ons het verlangen heeft gezaaid naar een rijk van vrede en recht. En dat we daar allemaal naar vermogen aan bij kunnen dragen. Nu al.

Moge het zo zijn.

Eva Martens